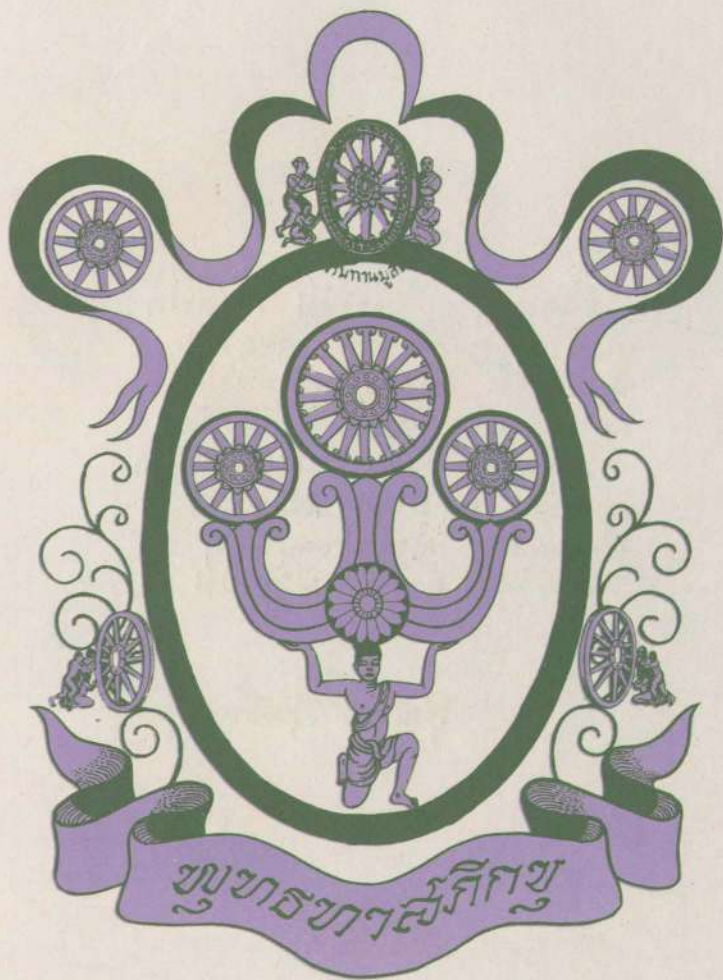

BIA-P.2.3.1/3-6

ปัญหาที่เกิดจากการศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ

โดย

ชุดหมอนล้อ อันดับ ๖

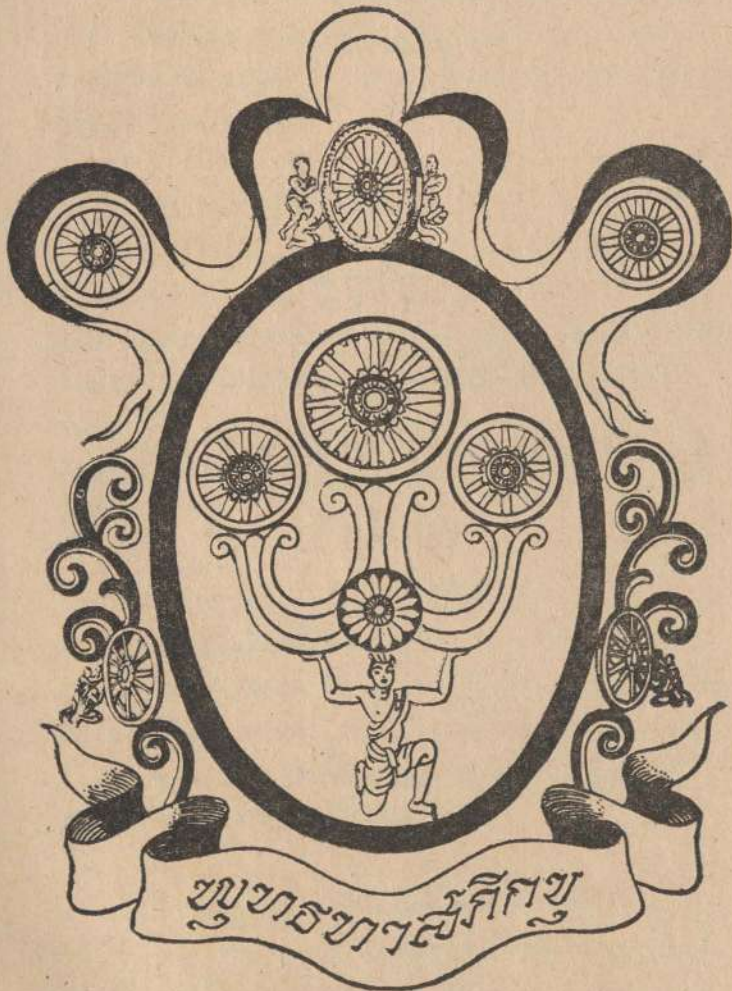
ความอดยาก

อันความอดยาก ละระยับ ด้ปลงได้
หม่นมิใช่ เพราะเรา ตามลนอบ
สิ่งหืออดยาก ไร้ที่หั้น ตั้งมั่นปลอบ
แต่เพราะต้อง หนักมัน ไร้บรรลีย์,
ให้ยี่สิบสี่ บอ กว แทนร้านอดยาก
ความวัดหไม่ มีมาก อดสงลีย์
ทั้งอดผลิต ฤคทว งานโตม
ไร้ล่องไป ด้ยดี มีสุขเย็น ๆ

พุทธมว วิษุทธิป.ค.

ปัญหาที่เกิดจากการศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ

ของ

ขุททกปิฎก อรรถกถา

อะไร ?

แพบ - เพ็ด - เพอ - ฟุง - เพื่อน - ฟุบ - เพะ
ฟ้าม - ฟัน - เฟี้ยว - ฟอน - ฟาง - เฟื่อย

อย่างไร ?

ปัญหาที่เกิดจาก การศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ.

ท่านผู้เป็นครูอาจารย์ และที่จะเป็นครูบาอาจารย์ทั้งหลาย,

การบรรยายครั้งนี้ จะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า ปัญหาหลายประการที่เกิดมาจากการศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ เราได้พูดถึงกันถึงเรื่องการศึกษาที่สมบูรณ์แบบมาแล้ว พอเป็นที่เข้าใจกันได้. ที่นี้ จะพูดถึง การศึกษาที่ไม่สมบูรณ์แบบ มันจะนำมาซึ่งปัญหาอะไรบ้าง. การพูดนี้เป็นความเห็น หรือเป็นสิ่งที่เคยสังเกตมา แล้วก็รู้สึกอยู่ และเป็นเรื่องทั่วไปทั้งโลก ไม่เฉพาะประเทศไทยเรา.

บรรยายอบรมคณะวิทยาลัยครูสงขลา ณ สวนโมกข์ ไซยา

๒๘ ต.ค. ๒๕๑๘

ความเป็นครูนั้นเป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของมนุษย์ เป็นส่วนรวม; ถ้าเราจะพูดว่า สถาบันของครู ก็หมายถึงครูทุกคนในโลก ที่กำลังนำโลกไปอย่างไร. โลกนั้นมันถูกสร้างขึ้นมาด้วยการศึกษานั่นเอง; ไม่ลึกซึ้งอะไร ที่จะมองให้เห็นว่าโลกนั้นมันสร้างขึ้นจากการศึกษา คือ คนเราได้รับการศึกษาอย่างไร ก็ทำไปตามที่ได้รับการศึกษา เพราะฉะนั้น โลกมันก็อยู่ในสภาพอย่างนั้น จึงเรียกว่า การศึกษาเป็นสิ่งที่สร้างโลกขึ้นมาไม่ผิดเลย. ดังนั้นมันจึงไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ไม่ใช่เรื่องอาชีพของคน ๆ หนึ่ง ซึ่งทำงานหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ไปด้วยการสอนหนังสือ. ขอให้มองเห็นให้กว้าง ให้ไกลว่า ครูเป็นสถาบันที่ใหญ่ที่ครอบคลุมโลก เหมือนกับสถาบันอื่นบางอย่าง : เช่น สถาบันตุลาการ เป็นสถาบันที่รักษาความเป็นธรรม หรือกฎหมายของโลก, เป็นสถาบันอันหนึ่งซึ่งใหญ่มาก. แต่คิดว่าไม่ใหญ่เท่าสถาบันของพวกครูบาอาจารย์ ที่เป็นผู้อำนวยการศึกษา; เพราะว่ามันปั้นโลกได้เต็มที่ ถ้าการศึกษาผิด โลกก็เป็นโลกของมนุษย์ที่ผิด ถ้าการศึกษาถูกก็เป็นโลกที่น่าดู.

ความหมายอันลึกของการศึกษา.

เมื่อพูดถึงการศึกษา เราก็จะนึกถึงเรื่องของมนุษย์ทั้งโลกมากกว่า; การที่ท่านทั้งหลายมาขอรับให้อวดมาพูดอะไรสักอย่าง สองอย่าง ในช่วงระยะเวลาสั้น ก็ไม่มีเรื่องอะไรควรพูด

ยิ่งไปกว่าเรื่องที่จะช่วยให้เข้าใจความหมายของศีกษา และของ
 การเป็นครูบาอาจารย์ ให้ลึกซึ้งเท่านั้นเอง. เรื่องนอกนั้น
 ก็มีสอนกันอยู่แล้วทั่วๆ ไปในวิทยาลัย, ถ้าพูดโดยทลัทธิวิชาแล้ว
 ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องพูด. ฉะนั้นจึงได้พูดไปในเรื่องของ อุดม-
 กติ หรือสิ่งที่จะเป็นเครื่องกระตุ้น ให้การงานของครูบา
 อาจารย์นั้นเป็นไปอย่างเต็มที่ คือสูงสุด ตามความหมายของคำๆ
 นั้น สมที่เรียกว่า ครู เป็นผู้เบ็ดประตุ หรือเป็นผู้นำวิญญาณ
 ของสัตว์ ให้เดินไปถูกทาง.

ในครั้งที่แล้วมา ได้พูดถึงการเปรียบเทียบว่า ครูเป็น
 สถาบันที่คุ้มครองโลก อย่างเดียวกับศาสนา คือที่อยู่ในรูปของพระ
 พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ : มีผู้ให้ธรรมะ - มีธรรมะสำหรับ
 ให้ - แล้วก็ให้มีผู้รับเอาธรรมะไปปฏิบัติ - แล้วก็ให้กันต่อไปอีก
 อย่างไม่มีที่สิ้นสุด. บางคนอาจจะคิดว่า นี่จะประจบพวกครู
 เกินไปแล้ว หรือว่าให้เกียรติพวกครูเกินไปแล้ว; แต่พูดไป
 ตามความรู้สึกที่แท้จริง ตามที่มองเห็น อย่างที่ว่า ครูเป็นผู้
 สร้างโลก.

ที่นี้บางคนอาจจะคิดว่า การมาพูดกับครูเป็นราย
 บุคคล หรือครูที่ยังเยาว์วัยอยู่อย่างนี้ มันจะมีประโยชน์อะไร?
 ก็อาจจะพูดว่า เป็นการดี ที่จะพูดให้รู้กันเสียตั้งแต่ต้น ตั้งแต่
 แรกเริ่ม มันจะได้ติดอยู่ในใจ มันจะได้เจริญงอกงาม แล้วก็
 ผั่งอยู่ในใจตลอดเป็นเวลานาน ให้เป็นการเข้าใจที่ถูกต้อง ไปเสีย

ตั้งแต่ที่แรก เพราะมาเป็นครูจะได้ไม่เสียใจทีหลัง. ครูจะรู้จักทำตนให้เป็นครูที่สมบูรณ์แบบไม่สายเกินไป มันควรรู้งตั้งแต่แรกเริ่มเดิมทีอย่างนี้ เหมือนกับว่าเป็นการหว่านเมล็ดพืชลงไป ในจิตใจ สำหรับงอกงามขึ้นมาเป็นครูที่สมบูรณ์แบบ ขอให้รับเอาไว้ในลักษณะอย่างนี้ก่อนก็ได้ ถ้ายังไม่ชอบ หรือไม่วางใจที่จะเคารพนับถือตัวเองมากถึงอย่างนั้น.

ในเรื่องอายุนี้ ว่ากันไม่ได้ บางทีอายุมาก หัวหงอกแล้ว ไม่รู้ประสีประสาอะไร ยังเป็นเด็ก ๆ อยู่ ไม่มีสติปัญญาพอที่จะเข้าใจเรื่องของอุดมคติได้. เมื่อถือว่า ครูบาอาจารย์ เป็นคนมีปัญญา อบรมมาอย่างเป็นคนมีปัญญา ก็ควรจะพูดเรื่องที่เป็นอุดมคติกันได้; อย่าให้ได้กลายเป็นครูผีเสื้อ ครูผีสิงอะไรเสียก่อน แล้วก็มานึกได้ทีหลัง มันสายเกินไป.

ครูผีเสื้ออย่างที่พูดมาแล้ว นั้นมีเสื้อสวย ๆ มากเกินไป สำหรับแต่งตัววัดคนอื่น; ถ้าเป็นไปนานเกินไป มันก็อาจกลับไม่ได้. เพราะฉะนั้น อย่าเป็นเสียตั้งแต่ที่แรกนี้ จะดีกว่า, เป็นครูตามอุดมคติ ด้วยการจัดการศึกษาให้สมบูรณ์แบบ คือว่าการศึกษาก็ไม่เป็นโทษของกิเลส. การศึกษาที่เป็นโทษของกิเลสมันก็พาไปหาแต่เรื่องทางวัตถุ คนก็คอยแต่จะเอาเปรียบ ทำคอร์ปชั่นบ้าง อะไรบ้าง; นี่การศึกษาที่เป็นโทษของกิเลส กระทั่งกิเลสของคนผู้นั้นเอง ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม.

การศึกษาที่เป็นทาสของกิเลส นี่เป็นการทำลาย :
สร้างโลกที่เลวขึ้นมา. ถ้าครูเรารู้หลักเกณฑ์เหล่านี้ไว้ตั้งแต่
ที่แรก จูจุดหมายปลายทางว่า การศึกษาเป็นอย่างไร; อาตมา
เชื่อว่า จะดีมากที่สุดจะได้เคารพ “เกียรติของครู” ว่า ได้ถูก
เปรียบไว้กับวงกลมของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่คุ้มครอง
ครองโลก, เราเป็นครูหรือผู้ให้วิชา และมีผู้รับเอาไปสอนต่อๆ
กันไป. นี่คือข้อความในครั้งที่แล้วมา.

เพื่อจะชี้ให้เห็นการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งก็ได้มา
จากครู ที่เป็นครูสมบูรณ์แบบ, เป็นการศึกษาที่ถูกต้อง หรือ
สมบูรณ์แบบ, แล้วก็มีลูกศิษย์ หรือผู้รับเอาไปอย่างสมบูรณ์
แบบเป็นศิษย์ที่ดี; ต่อมาก็คือเป็นครูที่ดี แล้วก็ให้ต่อไป เป็นวง
กลมที่คุ้มครองโลก ไว้อย่างไม่มีวันสิ้นสุด; โลกนั้นก็จะเป็นโลก
ของมนุษย์ หรือสัตว์ที่มีใจสูง เต็มไปด้วยสันติสุขส่วนบุคคล
และสันติภาพโดยส่วนรวมของสังคม. นี่เราจึงพูดเรื่องการ
ศึกษาที่สมบูรณ์แบบ กันเสียให้เป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้ง.

อันตรายของการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์แบบ.

ที่นี้เพื่อประกอบหรือสนับสนุนให้พอใจในการศึกษา
ที่สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น จะพูดถึงโทษหรืออันตรายของการศึกษา
ที่ไม่สมบูรณ์แบบ ให้เป็นที่เข้าใจชัดเจนด้วยเหมือนกัน;
เราจะเรียกว่า ปัญหาที่เกิดมาจากการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์แบบ

ที่กำลังเป็นอยู่ทั่วไปในโลกนี้. ขออย่าได้อวดว่าเป็นเรื่องที่
สูง หรือ ไกลเกินไป กว่าฐานะของเรา ในการที่ว่าเราจะมอง
ดูโลก ให้เข้าใจโลก แล้วช่วยกันจัดโลกนี้ให้มันเหมาะสม ซึ่ง
เป็นหน้าที่ของครูอยู่ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม.

เวลานี้ทั้งโลก กำลัง มีปัญหาอย่างเดียวกันหมด; คำ
พูดนั้นเป็นคำพูดที่เล็งถึงโลกโดยส่วนรวม ไม่ใช่ว่าจะดูถูก
เหยียดหยามตัวเอง หรือเหยียดหยามคนไทย ประเทศไทย
หรือการศึกษาของไทย เป็นการกล่าวไปตามที่เป็นจริงว่า
เพราะเรามีการศึกษาที่ตามกันพวกฝรั่งตั้ง ๕๐% นิยมอะไรๆ
ทั้งหมดของพวกฝรั่ง. ไปเรียนมา ไปชนเอามา อะไรรักตาม
มันเป็นการทำตามเขา เรื่องของเราจึงได้มีปัญหา; มันมี
ปัญหาอยู่ที่คน ที่เป็นผู้นำการศึกษาในโลก คือประเทศที่เป็น
ประเทศที่ได้รับการยกย่องว่า มีเกียรติที่เป็นผู้นำในการศึกษา;
แล้วก็ไปดู ไปเรียน ไปชน เอามาจากที่นั่น, ความหมายของ
การพูดจានี้ก็มุ่งไปยังที่นั่น; ทั้งที่ว่าเราไม่มีอำนาจอะไร ที่
จะไปแก้ไขเขา แต่เราจะดูให้รู้ สำหรับแก้ไขเรา.

โลกมีปัญหาอย่างเดียวกัน ก็เพราะเหตุที่ไปตามๆ
กันไปหมด เป็นเหมือนกันไปทั่วโลก; ยิ่งเดี๋ยวนี้ ยิ่งง่าย
ดายที่สุด : การไปรอบโลก ไปได้ในเวลาอันสั้น ไปเอาอะไร
มาที่ไหน เมื่อไรก็ได้มันจึงเหมือนกันไปหมด. เมื่อเห็นว่า เรา
ล้าหลังเขา เราก็ตามเขา; ถ้าเราไม่รู้เท่า เราก็ตามไปทั้งๆ

ที่มันเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะตาม มันก็เลยมีอะไรๆ เหมือนๆ กัน
ไปหมด. นี่คือปัญหาที่กำลังมีอยู่ในโลกนี้ ซึ่งเหมือนกันไป
หมด.

ที่พูดนี้อาจจะใช้คำพูดที่ค่อนข้างฟังแล้ว มันโสกโศก
ไปหน่อย แต่ก็ไม่มีคำอื่นที่ดีกว่านี้ ในการที่จะช่วยให้ฟัง
ง่ายๆ; เข้าใจง่ายๆ; เดียวก็จะพูดถึงโลกที่มันอยู่ในสภาพ
ที่ไม่น่าดู ใช้คำที่ไม่น่าฟังอีก.

โลกที่อยู่ในสภาพที่ไม่น่าดู.

เดี๋ยวนี้ ศีลธรรมในโลกกำลังแพบ นี่เป็นหัวข้อที่ฝาก
ไว้ให้ช่วยดูช่วยคิดกันต่อไปว่า : ศีลธรรมมันแพบ แพบจะ
เป็นโลกไม่มีศีลธรรม; เมื่อศีลธรรมมันแพบ การศึกษามัน
ก็เฟืด ออกไปนอกหล่นนอกทาง. เมื่อการศึกษามันเฟืด
ประชาธิปไตยมันก็เพื่อ เพื่อจนไม่รู้ว่าเป็นธรรมมีอยู่ที่
ไหน; เมื่อประชาธิปไตยมันเพื่อ ยุวชนมันก็ฟุ้ง. ตัว ฟ
ทั้งนั้นเห็นไหม ยุวชนฟุ้ง คุณเข้าใจได้, คุณเข้าใจมากยิ่งขึ้น
กว่าอาดมาเสียอีกว่า ยุวชนกำลังฟุ้งอย่างไร.

เมื่อยุวชนมันฟุ้ง การปกครอง มันก็เพื่อน : กฎหมู่
อยู่นอกกฎหมาย, ประโยชน์อยู่นอกกฎหมาย, ความรอด
ตัวอยู่นอกกฎหมาย, นี่คือการปกครองมันก็เพื่อน. เมื่อการ

ปกครองมันเพื่อน การเมืองมันก็ฟูบ : เดียวนี้เรามีการเมือง
ที่ฟูบ จนไม่เป็นที่ไว้วางใจของใคร ทั้งในประเทศนอก
ประเทศ.

เมื่อการเมืองมันฟูบ สังคมมันก็เฟะ : สังคมไทย
ด้วย สังคมทั้งโลกนี้ด้วยกำลังเฟะ; สังคมมันเฟะ ทำให้
เศรษฐกิจมันฟ้าม ไม่มีรส ไม่มีชาติอะไร ที่จะเป็นประโยชน์
แก่มนุษย์. เศรษฐกิจมันปั่นป่วน และมันฟ้ามที่จะช่วยให้
มนุษย์รุ่งเรืองมันคง; เมื่อเศรษฐกิจมันฟ้าม ศาสนาก็พลอย
ฟั่น : ฟั่นเป็นเกลียวหลาย ๆ เกลียวยุ่งไปหมด เรียกว่าศาสนา
กำลังฟั่น ฟั่นเฟื่องไม่รู้ว่าจะเอาอย่างไรกันแน่. เอาไสยศาสตร์
มาเป็นศาสนา เอาศาสนาแท้จริงไปทิ้งเสียที่ไหน หรือเอา
ไปเป็นประโยชน์แก่การเมือง; นี้เรียกว่าศาสนาฟั่นเฟือ.

เมื่อศาสนามันฟั่น วัฒนธรรมมันก็เพี้ยว คือมัน
บ้า; วัฒนธรรมมันกำลังเป็นบ้า เพี้ยวไปตามกระแสคลื่นลม
ที่ไม่อยู่ในรูปแบบ หรือร่องรอย. วัฒนธรรมเพี้ยวแล้ว
ประเทศชาติมันก็ฟอน, คือมันถูกระลอกฟอนเหมือนกับหนอน
มันเกี่ยวไซ ทะลุปรุพรุนไปหมด; อย่างนี้เรียกว่าฟอน
ประเทศชาติมันกำลังฟอน.

เมื่อประเทศชาติมันฟอน รัฐธรรมนูญมันก็ฟาง
มันเป็นกระดาษฟาง ไม่ใช่กระดาษข่อย เมื่อรัฐธรรมนูญมัน

ฟาง ความเป็นไทยมันก็เพ้อ เดียวันเรามีความเป็นไทยที่
เพ้อเจ้อไป อย่างไม่เป็นตัวเอง.

นี่ ๑๓ หัวข้อแล้ว จะมากเกินไปแล้ว พวกนั้นก็ถ้า
จำได้ก็ช่วยเอาไปคิด ช่วยกันแก้ไข.

ศีลธรรมแพบ - การศึกษาผิด - ประชาธิปไตยเพ้อ -
ยูวชนฟุ้ง - การปกครองเพี้ยน - การเมืองฟุบ - สังคมเพะ -
เศรษฐกิจฟ้าม - ศาสนาฟั่น - วัฒนธรรมเพียว - ประเทศชาติ
ฟอน - รัฐธรรมนูญฟาง - ความเป็นไทยก็เพ้อ. ทั้งหมดนี้
เป็นเพราะการศึกษาไม่ถูกต้อง การศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ ไม่
ตรงกับกฎของธรรมชาติ หรือที่พระเจ้าต้องการ.

อย่าลืมนะ ขอเตือนไว้ด้วยว่า ไม่ได้พูดเฉพาะเมือง
ไทย; ประเทศไหนก็เหมือนกัน. ได้กล่าวมาแล้วว่า เรา
กำลังตามเขา เราก็ไม่ต้องรับผิดชอบอะไรมา ๑๐๐ เปอร์เซนต์ เพราะ
เราไปตามเขา; ทั้งโลก ที่เป็นผู้นำ ควรจะรับผิดชอบ. แต่
นี้เราก็ไม่ได้ไปคิดค่าเสียหาย อะไรจากใครได้ เราก็ต้องมา
พิจารณาดู เพื่อจะช่วยตัวเราเอง ให้มันรอด :-

ข้อที่ว่า ศีลธรรมแพบ.

ข้อที่ ๑. ที่ว่า ศีลธรรมแพบ มันเกี่ยวข้อง มันเป็น
เหตุผลกันและกัน กับการศึกษา : ถ้าการศึกษาถูกต้อง
ศีลธรรมก็ถูกต้อง, การศึกษาสมบูรณ์ ศีลธรรมก็สมบูรณ์.

เรายกเอาศีลธรรมขึ้นมาเป็นข้อแรก ทั่วไปทั้งโลก; สิ่งนี้เรียกว่าศีลธรรมกำลังแพบ จนถึงกับว่า คัดเอาออกไปเสียจากวงการศึกษา ไม่มีสอนในโรงเรียน ในวิทยาลัย ในมหาวิทยาลัย สอนบ้างพอเป็นพิธี สำหรับนักเรียนจดใส่สมุดไป แล้วก็ปิด.

จะสอนศีลธรรมกันสักที ต้องแต่งบทละครขึ้นมาสักเรื่องหนึ่ง เอามาเล่นให้ดู ต้องร้องกันไปอย่างนั้น คนจึงจะสนใจ คำว่า ศีลธรรม, ต้องแต่งเพลงร้องบ้าง ต้องสร้างหนังให้ดูบ้าง. มันโง่งอย่างที่เกินกว่าที่จะเรียกว่าโง่ : ไปลงทุนถึงขนาดนั้น แล้วก็ไม่ได้อะไร ไม่ได้ประโยชน์ที่จะเกิดความรู้สึกทางศีลธรรมขึ้นในจิตใจ; เพราะว่าเด็กๆ เขาก็ไปรับเอาแต่ส่วนที่เป็นเรื่องของกิเลส ส่วนที่เป็นเรื่องศีลธรรมเขาไม่ได้รับเอามา. เมื่อเอาไปปนกันเข้า ก็ถูกคัดแยกออกไป เฉพาะส่วนที่มันปนมากับกิเลส; เหมือน การสอนเรื่องเพศศึกษา นี่เป็นความโง่งชนิดหนึ่ง ที่ไม่รู้ว่าจะเด็กๆ มันจะคัดเลือกเอาแต่ที่เป็นเรื่องเพศ. ส่วนการศึกษาที่ไม่ถูกใจเขา มันเลื่อนหายไป; มันไม่ได้ผลอย่างนั้น. เรื่องศีลธรรมนี้ ยังไม่รู้ว่าเป็นอะไรกันเสียมากกว่า.

ศีลธรรม แปลว่า ธรรมที่ทำความปกติ หรือผลที่เป็นความปกติ หรือความปกติอยู่ตามธรรมชาติ; นี่เราเรียกว่าศีลธรรม. *เดี๋ยวนี้เราไม่ได้ประพฤติสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความปกติ;* ถ้าเราไม่สอนกัน ก็เลยไปทำสิ่งที่ตัวชอบใจ ตามชอบใจ

จะปกติไม่ปกติก็ไม่รู้ มันจึงมีอาชญากรรมมากขึ้น เท่าที่ ศีลธรรมลดลงไป.

อีกทางหนึ่ง มัน มีเรื่องที่ยั่ววนให้กิเลสมันแตกตัว ; เพราะว่าเดี๋ยวนี้ทั้งโลก เขาระดมทุ้มเหวความรู้ ความคิด หรือ การผลิตอะไรต่างๆ ผลิตแต่สิ่งๆ มันจะช่วยให้เกิดความ สนุกสนาน เพลิดเพลินบันเทิง เรืองรื่น. เพราะมันขายได้ เพราะเขาต้องการเงิน เขาจึงชวนขายกันแต่ในด้านนี้ ; คน จึงหลงกันแต่ในความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน. ทางศาสนา เรียกกันว่า เรื่องทางเนื้อหนัง, เรื่องกิเลสเขาเรียกกันว่า เรื่องเนื้อหนัง ไม่ใช่เรื่องธรรมะ ไม่ใช่เรื่องพระเจ้า.

ทุกหนทุกแห่ง มันเต็มไปด้วยเรื่องยั่ววนทางเนื้อหนัง : มีแต่การสร้างขึ้นขึ้นขึ้น ขึ้นๆ ที่โน่น แล้วก็มีการกรรม ที่เป็นไปเพื่ออย่างนั้น เต็มไปหมด ; ในเมืองไทย ในประเทศ ไทน์ เราก็เห็น ๆ กันอยู่ ถ้าเทียบกับเมื่อสมัย ๕๐ ปีมาแล้ว ก็น่าใจหาย ซึ่งสมัย ๕๐ ปีมาแล้ว มันหาไม่ค่อยจะได้, สิ่ง ยั่ววนให้หลงไหลในเนื้อหนัง มันหาไม่ค่อยได้ ; เดี่ยวนี้ เต็มไปหมด จนล้น จนเอ่อไปหมด.

ความมีศีลธรรม มันทนอยู่ไม่ได้ ค่อยๆ ละลายหายไป โดยไม่รู้สึกรู้สึ ; เพราะความที่มันค่อยๆ หายไปที่ละน้อยๆ นี้แหละ เราไม่ค่อยรู้สึก ก็ไม่ได้ป้องกัน หรือไม่กลัว, มันจึง เป็นสิ่งที่น่ากลัวอย่างยิ่ง คือมันต่ำลงไป มันทรามลงไป โดย

ไม่รู้สีกตัว โดยไม่แสดงให้ปรากฏ. พอถึงขนาดที่มันเป็นอันตรายเต็มที่มันปรากฏ นี่ก็แก้ไขไม่ทัน; นี่สภาพของศีลธรรม มันเป็นอย่างนี้.

ความเสื่อมศีลธรรม เข้ามาโดยไม่แสดงให้เห็น ชั่ว ๒๐ ปี ๓๐ ปี น้ำมันไหลมามาก จนเหลือวิสัยที่ว่า ลูกเด็กๆ เขาจะต่อสู้ หรือต้านทานเอาไว้ได้ มันก็ยอมแพ้แก่ชั่ว. คนโตๆ ก็เหมือนกัน ไม่สามารถจะต้านทานสิ่งเหล่านี้ไว้ได้ จึงยอมไปตามอำนาจของอบายมุข โดยเฉพาะเรื่อง กามารมณ์เป็นเบื้องหน้า, แล้วก็เรื่องเมามายต่างๆ อย่างที่พระพุทธเจ้า ท่านตรัสเรียกว่า ประตูดแห่งอบาย.

ประตูดแห่งอบาย คือ คมนำเมา เทวกลางกัน ดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียรติรานทำการงาน; นี่มีในหนังสือแบบเรียน ไปหาอ่านดู.

ศีลธรรมมันแพบ ก็หมายความว่า มันเหลืออยู่น้อย จนไม่มีเนื้อจะเหลือ มีอยู่แต่เปลือก คือเป็นเงาๆ, หรือเป็นรูปแบบบ้างนิดๆ หน่อยๆ ให้เป็นพิธีรีตอง ช่วยใครไม่ได้; นี่ศีลธรรมมันแพบ เพราะการศึกษาไม่สมบูรณ์ ถึงกับจะต้านทานศัตรูของมนุษย์คือกิเลสไม่ได้.

ศีลธรรมมันแพบ เพราะการศึกษามันไม่สมบูรณ์ ไม่มีครูที่ดี ไม่มีการศึกษาที่ดี ไม่มีศิษย์ที่ดี, หรือว่าถ้ามากไป ก็ไม่มีครู

ที่ถูกต้อง ไม่มีการศึกษาที่ถูกต้อง ไม่มีศิษย์ที่ถูกต้อง ที่จะ
ดำเนินการศึกษา ไปให้ถูกต้องตามรูปแบบที่พระเจ้าต้องการ
หรือที่กฎธรรมชาติดังกล่าว.

กฎธรรมชาตินั้นเฉียบขาด : ถ้าทำอย่างนี้ ต้องเกิด
อย่างนี้, ถ้าทำอย่างนี้ ต้องเกิดอย่างนี้, ถ้าทำอย่างนั้น ต้องเกิด
อย่างนั้น; นี่คือกฎธรรมชาติ. เดียวนี้เราไปทำเข้าไปในลักษณะ
ที่จะให้เกิดอย่างนี้ อย่างที่อาชญากรรมเต็มไปหมดทั้งโลก;
ก็ไปอ่านดูเอาเองก็แล้วกันว่า อาชญากรรมอะไรบ้าง.

ข้อที่ว่า การศึกษาเฟ็ด.

ข้อ ๒ ที่ว่า การศึกษาเฟ็ด คือมัน ออกนอกกลุ่มออก
ทาง มันเอาออกไปนอทาง; เพราะว่าการศึกษาถูกจัดโดย
บุคคลที่มีศีลธรรมแพบ. เมื่อบุคคลที่มีศีลธรรมแพบ แล้วมาจัด
การศึกษา การศึกษามันก็ต้องเฟ็ดออกไป นอกกรอบรอยของธรรม
หรือของศีลธรรม; มันก็แน่นอนที่จะต้องเป็นไปตามความ
บีบคั้นของกิเลส ซึ่งไปเป็นทาสของวัตถุนิยม. เราจึงมีการ
ศึกษานิดที่ ทำให้ฉลาด เรียนแล้วทำให้ฉลาดสามารถ แต่
แล้วเราก็ เห็นแก่ตัว; เพราะว่าตัวมันพ่ายแพ้แก่กิเลส มัน
บูชาเรื่องสุขสนุกสนาน เออร์ดอ้อย ที่ว่าเป็นเรื่องเนื้อหนัง
โดยเฉพาะเรื่องกามารมณ์ทั้งหลาย.

ผู้เรียนมุ่งเพื่อประโยชน์ทางเนื้อหนังอย่างนั้น ไม่ได้มุ่งตรงไปยังความรู้ความสามารถ ที่จะควบคุม กาย วาจา ใจ ให้อยู่ในความถูกต้อง ให้อยู่ในความสงบหรือสันติสุข อย่าไปเป็นทาสของอารมณ์เหล่านั้น; ซึ่งการศึกษาแท้จริงมีความหมายอย่างนั้น. ถ้ามุ่งตรงไปที่นั่น ก็เรียกว่าการศึกษาถูกต้อง และตรงจุดเป้าหมาย ที่จะให้มนุษย์นี้ เป็นมนุษย์อย่างสงบ เยือกเย็นเป็นสุข.

เดี๋ยวนี้การศึกษามันเปิด มันเลี้ยวไปทางข้างที่ตรงไปหาเหยื่อของกิเลส ซึ่งเป็นนายเหนือบุคคลในโลกนี้มากขึ้นทุกที. อย่าเข้าใจว่า เป็นการกระแนะกระแหน หรือว่าคำ หรืออะไรทำนองนั้น; พุดกันตรงๆนี้แหละ ว่าการศึกษามันกำลังเหวี่ยงออกไปนอกทางของสันติสุขตามที่ควรจะเป็น.

ถ้าถือว่าการศึกษาเพื่อการรอด มันก็เพียงแต่รอดชีวิตตามแบบของคนธรรมดา; ถ้าพุดตามแนวเรื่องศาสนา อย่างนั้นคนมันตายแล้ว, คนที่ไม่มีศีลธรรม มีค่าเท่ากับคนตายแล้ว. ที่นี้ต่อไปนานๆ แม้แต่ชีวิตก็ไม่รอดอยู่ได้ ถ้ามีการศึกษากันแบบนี้ : เห็นแก่ตัวจัด, เห็นแก่ตัวจัดมากขึ้นๆ แล้วจะฆ่ากัน อย่างที่เรียกว่ายุคมิคสัญญี; และก็มีหวัง, ไม่ได้อยู่ไกลเกินไปเท่าไรหรอก ถ้ามีการศึกษาแบบเห็นแก่ตัวกันเรื่อยๆไป โลกนี้จะถึงยุคมิคสัญญี; แม้แต่ชีวิตทางร่างกายนี้ก็จะไม่ได้รอดอยู่.

ถ้าถือทางธรรมะ ความรอดคือ ความรอดอย่างถูกต้อง รอดอย่างสงบเย็น, เป็นมนุษย์ที่มีค่า สมตามความมุ่งหมายของคำว่า มนุษย์. การศึกษาควรจะเป็นไปเพื่อความรอดอย่างนั้น; แต่ฉันนั้นเลยไปหาความตาย ความเห็นแก่ตัว แล้วก็จะทำลายกันและกัน. ประเทศไทยเราเล็กเกินไป ไม่ต้องหิวบั้นมาพูด, ประเทศใหญ่ๆ เขาทำอยู่ เป็นผู้นำอยู่ในโลกนั้น ก็จะถึงจุดหนึ่งทำลายล้างกัน; เพราะการศึกษามันทำให้เห็นแก่ตัว จะรวมกลุ่มของพวกเห็นแก่ตัว เป็นกลุ่มใหญ่ๆ แล้วก็จะทำลายกัน.

ข้อที่ว่า ประชาธิปไตยเพื่อ.

ข้อที่ ๓. ที่ว่า ประชาธิปไตยเพื่อ นี้ก็มาจากการศึกษาไม่ถูกต้อง ไม่สมบูรณ์ อีกนั้นแหละคนจึงไม่รู้ว่าจะประชาธิปไตยนั้น ควรจะเป็นอย่างไร. ประชาธิปไตยตามใจกิเลสอย่างนั้นมัน เป็นประชาธิปไตยไปไม่ได้; เพราะว่าต่างคนต่างก็มีกิเลส แล้วกิเลสของแต่ละคน มันก็ไม่ตรงกัน. เมื่อทุกคนมีสิทธิที่จะเอาตามกิเลส มันก็คือการขัดขวางกันทันที, จะมีการขัดกันทันที จึงได้มีเอากฎที่เรียกว่า เราเอาตามใจเรา. เมื่อเขาเอาตามใจเขา มันก็เป็นอะไรกันล่ะ คิดดูเถอะ; มันก็เป็นเรื่องที่หลับหูหลับตา กระทบกระทั่งกันเท่านั้นเอง.

การเป็นประชาธิปไตย ถ้าหมายถึง แท้จริงก็ต้องทุกคน ประกอบอยู่ด้วยธรรม มีการศึกษาดี มีศีลธรรมดี, ทุกคน

ประกอบไปด้วยธรรม มันก็ตรงกันหมด ถือเอาตามความถูกต้องของคนทุกคน. สิ่งนี้เรียกว่า "ธรรม" มันก็รวมตัวกันเข้าเป็นธรรมะอันใหญ่ยิ่ง; ทุกคนก็ยึดถือธรรมะนี้ ประพฤติปฏิบัติต่อกันและกัน. นี่ประชาธิปไตยก็อยู่ในร่องในรอยหรือเป็นแก่นเป็นสาร ไม่พุ่งเพื่อไปตามกิเลสของคนเหมือนที่เป็นอยู่ในโลกนี้ มีประชาธิปไตยไม่รู้กี่สิบแบบ : ประชาธิปไตยเสรีนิยมก็มี สังคมนิยมก็มีอะไร ๆ ล้วนแต่มีกันหลาย ๆ แบบ.

ประชาธิปไตยเพื่อजनมนุษย์ไม่รู้จะเอาอย่างไรมันก็เพื่อไปทางที่จะใช้สิทธิเสรีภาพของตน เลือกรเอาตามชอบใจของตน มันก็ต้องกระทบกระทั่งกันไป ไม่มีที่สนสุด; เพราะประชาธิปไตยมันเพื่อ ไม่รู้ว่าความถูกต้องนั้นอยู่ที่ไหน. จะบูชาประชาธิปไตย ก็ต้องเอาความถูกต้องเป็นหลัก เป็นแก่นหรือว่าเป็นแก่นของมัน มนุษย์จึงจะอยู่รอดได้.

เดี๋ยวนี้ในประเทศไทยประเทศไทย ก็มีประชาธิปไตยที่ไม่รู้ว่าจะไปทางไหน? มันเพื่อเหลือกำลังจนพูดกันไม่รู้เรื่อง; นี่เพราะว่าการศึกษามันไม่พอ ไม่สมบูรณ์ ที่จะทำให้รู้จักประชาธิปไตย, ยิ่งสอนยิ่งไม่รู้จัก. เพราะว่าสอนไม่ถูกต้องความจริงของธรรมชาติว่าประชาธิปไตยจะต้องเป็นอย่างไร จึงสอนถูกแต่ตามกิเลสของมนุษย์; กิเลสของมนุษย์มันบัญญัติ มันก็มากรูป มากแบบ จนพูดกันไม่รู้เรื่อง. อย่างนี้เรียกว่า ใน

โลกนี้มันมีประชาธิปไตยโดยที่หลบหลีกแล้วก็เพื่อไปตามเรื่องตามราว.

ข้อที่ว่า ยูวชน ฟุ้ง.

ข้อ ๔. เมื่อประชาธิปไตยเพื่อ ยูวชนก็ฟุ้ง คือว่า
 เมาประชาธิปไตยเพื่ออย่างผีสิง, เมายิ่งกว่ายาเสพติด เมา
 ประชาธิปไตยนี้ยิ่งกว่ายาเสพติด ยอมเสียสละชีวิตก็ยังได้
 ยอมตายได้. เมื่อประชาธิปไตยมันเพื่อ สิ่งที่มามันก็เพื่อ; ยิ่ง
 เป็นของใหม่ ขนาดที่เกิดมาไม่เคยพบ เพิ่งได้พบวันนี้ มัน
 ก็ยิ่งไปกันใหญ่. ถ้าการศึกษาสมบูรณ์ ยูวชนจะไม่ฟุ้งอย่างนี้.

เดี๋ยวนี้อยากจะพูด จะยืนยัน ไม่กลัวใครโกรธว่าการ
 ศึกษามันไม่ถูกต้อง ให้แก่เยาวชนไม่เพียงพอ ไม่ถูกต้อง;
 ฉะนั้นยูวชนจึงไปฟุ้งตามประชาธิปไตยที่เพื่อ แล้วก็เมา
 เสรีภาพ เมาอะไรยิ่งกว่ายาเสพติด จนไม่รู้อะไรจะพูดกันให้รู้เรื่อง
 ได้อย่างไร จึงต้องเบียดเบียนกัน ต้องทำอันตรายแก่กันและ
 กัน ไม่มีประโยชน์อะไรเลย; นี่จึงขอให้ยูวชนทั้งหลาย ปรับ
 ปรุงตัวเอง ให้มีการศึกษาให้ถูกต้อง แล้วก็รู้ว่าอะไรควรทำ
 อะไรไม่ควรทำ; เมื่อเขาทำสิ่งที่ไม่ควรทำ เราไม่ไปทำ
 เราก็ก๊เก็บตัวเสีย ก็จะไม่มีการทำอะไรที่เดือดร้อนได้.

ข้อที่ ๔. การปกครองเพื่อน.

ข้อที่ ๕. ที่ว่า การปกครองเพื่อนนั้น ก็เพราะว่าการศึกษามันไม่สมบูรณ์อีกนะแหละ. ที่นั่นผู้ปกครองก็เพื่อน ผู้ถูกปกครองก็เพื่อน แม้แต่ประชาชนพลเมืองก็เพื่อน; เพราะการศึกษามันไม่ถูกต้อง ไม่มีจุดอันแน่นอนว่า จะเป็นอย่างไร จะเอาอย่างไร มีแต่เป็นไปตามความต้องการของกิเลส.

เอาคนชนิดที่มีกิเลสไปเป็นผู้ปกครอง ก็ปกครองไปตามความรู้สึกของกิเลส; นี่เป็นเหตุที่ทำให้ยุ่งกันไปหมด พวกกันไม่รู้เรื่องในการปกครอง. เมื่อกิเลสเป็นใหญ่ ก็เห็นแต่แก่ประโยชน์ตามความต้องการของกิเลส การปกครองจึงทุจริต เดียวนี้เราพูดกันมาก ว่ากฎหมู่อยู่เหนือกฎหมาย คือประโยชน์มันอยู่เหนือกฎหมาย หรือว่าความบัลลังก์ของคนจำนวนหนึ่ง เขาไม่ยอมเชื่อฟังกฎหมาย.

ในประเทศเราอาจจะเป็นเรื่องเล็กๆ ในประเทศใหญ่ๆ ของเขา เป็นเรื่องใหญ่กว่านี้มาก ซึ่งเราจะได้ยินได้ฟังกันอยู่เสมอ : บุคคลระดับสูงสุดของประเทศ เป็นประธานาธิบดีก็ตาม ฯลฯ ทำอะไรไม่อยู่ในร่องรอยของการปกครองที่ดีที่มีประโยชน์ เป็นแก่นของการปกครอง; มันพินเพื่อนจนถึงกับว่า การปกครองมันไม่เป็นการปกครอง แต่เป็นการแสดงละครอะไรสักพักหนึ่ง แล้วก็เปลี่ยนหน้ากัน จนไม่มีหลักเกณฑ์อะไรที่แน่นอน นี้เรียกว่ามันเพื่อน.

ข้อที่ว่า การเมืองฟูบ.

ข้อที่ ๖. ที่ว่า การเมืองฟูบ; คำว่า *การเมือง* นี้คือ ระบบที่เราจัดขึ้น เพื่อให้คนหมู่มากเข้าใจกันได้ ให้คนหมู่มากอยู่กัน เป็นผาสุก, ให้รู้จักรักใคร่ เมตตาอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แลก เปลี่ยนความดีซึ่งกันและกัน เรียกว่าการเมือง; เมื่อการศึกษา มันไม่สมบูรณ์ การเมืองก็ไม่ถูกต้อง.

พวกนักการเมืองทั้งหลาย ก็ไม่ถูกต้อง, ทำไปเพื่อ ประโยชน์ของนักการเมืองนั่นเอง จนไม่เกิดความเคารพนับถือ ในนักการเมือง ไม่มีความไว้วางใจในนักการเมือง, เป็นนักการเมืองที่ไร้เกียรติ เป็นนักการเมืองที่ต้องเอาอำนาจเข้ามาเป็น เครื่องพุงตัว อย่างนี้. จะเป็นการเมืองในประเทศ หรือ การเมืองนอกประเทศ หรือการเมืองทั้งโลก มันก็เป็นอย่างนี้ กันเสียหมด; เพราะการศึกษาไม่ได้ทำให้เขารู้จักพระเจ้า.

การศึกษาในโลกปัจจุบันนี้ ไม่ได้ทำให้คนหนุ่มเหล่านี้ รู้จักแม่แต่ความเป็นสุภาพบุรุษที่ถูกต้อง; มันจะเกินควร ไปแล้ว ที่ไม่รู้จักการเป็นสุภาพบุรุษที่ถูกต้อง. นี้เขาก็ยังคิดว่าเขายังเป็นนักศึกษา เป็นปัญญาชน เป็นสุภาพบุรุษกัน ที่ดีที่สุดที่มนุษย์ต้องการ. ถ้าการศึกษานี้ถูกต้อง ก็ไม่เกิดคน ชนดินชนมา การเมืองมันก็เป็นไปตามจุดหมายที่ว่า : ระบบที่จัดไว้เพื่อให้คนจำนวนมากอยู่กันเป็นผาสุก.

ข้อที่ ๖. สังคมเฟะ.

ข้อที่ ๗. ว่า สังคมมันเฟะ นี้ก็หมายถึงสังคมหน่วยย่อยๆ ทั่วๆ ไป ที่มีความนิยมเหมือนๆ กันเป็นสังคมๆ, และกำลังจะเฟะ. ที่ว่าเฟะ นี้เพราะเป็นทาสของกิเลส เพราะการศึกษาไม่มีสอนเรื่องให้เอาชนะกิเลส มีสอนแต่ให้เห็นแก่ตัวให้ได้ตามที่ตัวต้องการ จะเป็นกิเลส หรือไม่เป็นกิเลสไม่รู้เอาแต่ได้ตามความต้องการ ตามพอใจของตัว.

มีคำโบราณอยู่คำหนึ่งเรียกว่า “ยังมีแมอยู่ในเพชรและเมรัย”; เพชรส หมายความว่า รสที่เกิดจากเพชรตรงกันข้าม แล้วแต่จะเป็นฝ่ายบุรุษหรือฝ่ายสตรี ก็ยังมีในเพชรที่เกิดจากเพชรตรงกันข้าม, เมรัย คือ สัตถมนเมาทั้งหลาย จะเป็นสุรา ยาเมา หรือเป็นอะไรก็ตาม. นี้เขาจัดไว้เป็นเครื่องหมายเป็นลักษณะของความ बुद्ध ความเฝ้า ความเสียทางจิตใจของมนุษย์.

ยังมีอะไรอีกมาก ที่มีลักษณะที่เรียกว่าเฟะ จนกระทั่งถึงสิ่งที่เรารู้จักกันดีว่า คอรัปชั่น. คอรัปชั่นก็คือความเฝ้าบดของจิตใจ, จุดดำในพื้นขาวได้เกิดขึ้นเรียกว่า คอรัปชั่น ก็เป็นความเฟะของจิตใจด้วยเหมือนกัน; แต่นั่นก็ขึ้นอยู่กับเพชรและเมรัย.

ที่คนทำคอรัปชั่นนั้น คนนั้นต้อง เป็นทาสของเพชรและเมรัย จึงไปทำคอรัปชั่น: ต้นเหตุที่แท้จริงอยู่ที่

ความไปหลงไหล มันเมาในเพชรสและเมรัยต่างหาก, คอร์ป-
ชั่นนี้มันเป็นผลที่เกิดจากสิ่งนั้นอีกทีหนึ่ง. เมื่อเขาไม่สามารถ
จะหาทรัพย์สินสมบัติมาให้ทันแก่ความต้องการ โดยสุจริต เขาก็
ต้องทำคอร์ปชั่น; สังคมที่บูชาสิ่งเหล่านี้ มันก็เป็นสังคมที่
เน่าเฟะ.

พูดกันโดยไม่ต้องเกรงใจ เพราะว่าจะพูดความจริง
สำหรับที่จะให้เข้าใจ เพื่อแก้ไขสถานะของมนุษย์. สังคมเฟะ
ก็เนื่องมาจากการศึกษาที่ไม่เพียงพอ, การศึกษาไม่สมบูรณ์พอ
ที่จะทำให้เขาบังคับตัวเองได้. เขายังบังคับตัวเองไม่ได้ เขาก็
ปล่อยไปตามอารมณ์ มันก็เป็นเรื่องของกรมเฟะ ก็อยู่ที่การ
ศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ. ถ้าใครไม่ยอมเชื่อก็ไปคิดดูเอาเองว่า
เป็นเพราะอะไร ที่สังคมมันเฟะ ถ้าต้นเหตุที่แท้จริงไม่ใช่การ
ศึกษาที่สมบูรณ์แล้วจะได้แก่อะไร.

ข้อที่ว่า เศรษฐกิจ ฟ้าม.

ข้อที่ ๘. ใช้คำว่า เศรษฐกิจฟ้าม คำว่า ฟ้าม นั้นคือ
ไร้สาระที่แท้จริง ไร้รสชาติที่แท้จริง : มันฟ้าม มันไม่บำรุง
เนื้อหนังอะไรให้จริงจังได้; เพราะทำไปเพียงแต่ว่า แก้ปัญหา
เฉพาะหน้าของคน, เฉพาะหน้าของคนโง่เขลา, ไม่รู้สึกซึ่ง
ถึงว่า มันลึกซึ้งถึงไหน อะไรมันจะเป็นของจริงแท้. ถ้าเป็น
เรื่องการทำมาหากินธรรมดา ก็ไม่มีปัญหาอะไร; ถ้าเป็น

เรื่องใหญ่โต ขนาดเรื่องเศรษฐกิจของสังคม เศรษฐกิจของ
ประเทศชาติ มันก็เป็นสิ่งที่เข้าใจยากทำผิดได้โดยไม่รู้ตัว.

เดี๋ยวนี้ เราทำลายเศรษฐกิจอยู่ เรายังพูดว่า เราเจริญ
ด้วยเศรษฐกิจอย่างนี้ก็มี, เราใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น เราเป็น
อยู่ด้วยลักษณะที่มันไม่จำเป็น; นั่นแหละคือการทำลายเศรษฐกิจ.
เราต้องทำให้มาก จึงจะพอใช้ในส่วนบุคคล, แม้ส่วน
ของประเทศก็เหมือนกัน.

ประเทศไทยเรา^{นี้} ถ้าว่ามีความเจริญทางเศรษฐกิจ;
แต่ความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ^{ยิ่ง}กว่าไปเสียอีก : มีสิ่งที่ไม่
จำเป็นมากเหลือเกิน, เมื่อดูกันทั้งโลกแล้วก็ยังเป็นอย่างนี้. ใน
โลก^{นี้}มีสิ่งที่ไม่จำเป็น แล้วเอามาจัด เอามาทำ เอามาบริหาร
กันอยู่ ก็เลยต้องช่วงชิง ต้องเอาเปรียบอะไรกันมันจึงจะทำได้;
ใครมีปัญหาที่จะเอาเปรียบทางเศรษฐกิจได้ มันก็ใหญ่
โตไป ร่ำรวยไป มีอำนาจอะไรไป; ใครพ่ายแพ้ก็ถูกบีบคั้น
ในส่วนบุคคลก็เป็นอย่างนี้, ในส่วนสังคมก็เป็นอย่างนี้ ในส่วน
ประเทศ ในส่วนโลก ก็เป็นอย่างนี้, ที่ว่าเศรษฐกิจไม่ได้เป็น
ไปเพื่อจะช่วยให้ประเทศรอด หรือมั่นคง. มันเป็นเรื่องรวน
กันไป รวนกันมา เอาเปรียบกันไป เอาเปรียบกันมา มีแต่
อย่างนี้ เศรษฐกิจก็เลยเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับกวนโลกให้วุ่นวาย
ให้มันชุ่น ให้มันยุ่งเหยิง ระส่ำระสาย ไม่มีที่สิ้นสุด; จะจริง
ไม่จริง ก็ขอให้จำไว้ก่อน แล้วสังเกตดูว่าเศรษฐกิจเดี๋ยวนี้คือ

สิ่งที่กวนโลก ให้ระส่ำระสายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีอะไร
เปรียบเทียบได้.

ข้อที่ ๔. เรื่องศาสนาพิน.

ข้อที่ ๔. เรื่องศาสนาพิน นั้นก็มันพินกันกับสิ่งอื่น;
คำว่าพิน หมายความว่า หลาย ๆ องค์ประกอบเอามาพิน พิน
จนเหลือ จนว่าไม่เป็นตัวเอง. เมื่อการเมืองมีอำนาจ ก็บังคับ
เอาศาสนาไปเป็นเครื่องมือการเมือง, หรือว่าเมื่อนักศาสนา
พ่ายแพ้แก่กิเลสก็เอาศาสนาไปพิน ไปปลอม ไปเทียบเข้ากับ
เรื่องอย่างอื่น; นี้เรียกว่ามันพินเพื่อ

ที่เมื่อพลเมืองไม่ฉลาด ก็ยังเป็นไปได้มาก ไปถือ
เรื่องไสยศาสตร์เป็นศาสนา : ส่วนที่เป็นศาสนากลับไม่สนใจ
นี่คือความพินเพื่อ. ศาสนาที่แท้จริงคือ ทางรอด ทางกาย ทาง
ใจ ทางวิญญาณ, เป็นความรอด คือไม่มีความทุกข์ไม่มีปัญหา
นั่นแหละคือตัวศาสนา : เป็นทางแห่งความรอด คนเดินไป
ตามทางนั้นแล้วก็รอด อย่าเข้าใจว่าโบสถ์ วิหาร ศาลาการ-
เปรียญอย่างนี้ หรือว่าอะไรที่เขาเรียกว่า วัตถุบูชาสถาน
อะไรต่าง ๆ นั้น ว่าเป็นเครื่องหมายของศาสนา; ไม่ใช่ตัวแท้
ของศาสนา วัตถุอาราม นี้เป็นเพียงเครื่องหมาย ของศาสนา
คือเป็นสำนักงานของเจ้าหน้าที่ทางศาสนา.

ตัวศาสนาเท่านั้นเป็นนามธรรม คือ เป็นหลักสัจจะ
 ที่บุคคลปฏิบัติตาม แล้วรอดได้, รอดได้จากอันตรายทั้งทาง
 กาย ทั้งทางจิต ทั้งทางวิญญาณ. ขอให้เข้าใจคำว่า "ศาสนา"
 ไว้ในลักษณะอย่างนี้ด้วย และถือว่า ชีวิตทุกชีวิต มีระบบแห่ง
 การรอดของชีวิตของมัน ซึ่งเป็นศาสนาของมัน.

ชีวิตนี้มี ๒ ความหมาย : สำหรับมนุษย์แล้ว ชีวิต
 ทางเนื้อหนังร่างกาย นี้เป็นชีวิตหนึ่ง, ตายแล้วเอาไปเข้า
 ใส่โลง. มีอีกชีวิตหนึ่ง มันเป็นชีวิตทางจิต ทางวิญญาณ
 บางที่ร่างกายไม่ทันตาย มันก็ตายแล้ว, คนที่ไม่มีชีวิตดี มี
 แต่ความชั่ว ก็เรียกว่ามันตายแล้ว ไม่มีชีวิตแล้ว ไม่มีชีวิต
 อย่างธรรมะ, ไม่มีชีวิตชนิดที่เป็นตัวชีวิตจริง มันมีแต่เปลือก
 ชีวิต. ร่างกายนี้เป็นชีวิตที่เปลือก จึงรอดอยู่ได้.

ชีวิตที่แท้จริงคือคุณธรรม ความดีความงามของความ
 เป็นมนุษย์ มันจึงมีได้แต่พวกมนุษย์; พวกสัตว์เดรัจฉานไม่
 จำเป็นต้องมีชีวิตชนิดนี้. คำว่าศาสนา จึงกินความไปทั้ง ๒
 ทาง คือ ความรอดชีวิตทางร่างกายก็ได้ และความรอดชีวิต
 ทางคุณธรรมก็ได้ ถ้ามันรอดได้จริง ก็คือเรียกว่า ศาสนา.

ทีนี้คนเราเดี๋ยวนี้ ไม่มีการศึกษาที่สมบูรณ์ในทาง
 ศาสนา; แม้เรียนมากก็เรียนอย่างเพื่อ ไม่ถูกตัวศาสนา ไป
 ถูกเปลือกถูกอะไรของศาสนาเสียหมด. บางทีก็เรียนรู้เรื่องราว
 แต่ไม่ได้นำมาสู่การปฏิบัติ; อย่างนี้ก็ไม่มีตัวศาสนา มันมี

แต่เปลือยศาสนาอยู่นั่นเอง. มันต้องมีการปฏิบัติที่ถูกต้องตาม
 หน่ออีกทีหนึ่ง แล้วผลเกิดขึ้น เป็นความรอดทางจิตใจ; นี้
 เรียกว่า คนมีศาสนาต้องเป็นอย่างนี้.

เดี๋ยวนี้ความคิดของคนเปลี่ยนไป ไม่ต้องการความรอด
 ทางจิตใจ ต้องการความรอดทางเนื้อหนังทางร่างกาย, แล้วก็
 ต้องการกินจำเป็น; ไปเอาเรื่องทางสนุกสนาน เอรีดอรัย
 ทางกามารมณ์เสียแล้ว. กฎเกณฑ์ของความรอดของมนุษย์ มัน
 ก็เปลี่ยนหมดจนสิ้นเนื้อ : เอาความตายมาเป็นความรอด, เอา
 หนทางแห่งความตาย มาเป็นหนทางแห่งความรอด; ก็เรียก
 ว่าศาสนาพินเสีย เพราะการศึกษาทางศาสนา มันไม่พอ, และ
 การศึกษาพื้นฐานทั่วไป ก็เรียกว่า ไม่สมบูรณ์นั่นเอง

ถ้ามนุษย์มีการศึกษาสมบูรณ์แล้ว การศึกษาทาง
 ศาสนาจะผิดไปไม่ได้ มันเรื่องเดียวกัน อย่างที่พูดมาแล้วว่า
 พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นตัวการศึกษาที่สมบูรณ์.

ข้อที่ว่า วัฒนธรรมเพียว.

ข้อที่ ๑๐. ว่า วัฒนธรรมมันเพียว; คำว่า เพียว นี้
 คือมัน ไม่หนักแน่น มันเหมือนกับปลิวว่อนไปตามลม, เพียง
 แต่ลมพัดมานิดหน่อย มันก็หวั่นไหว เปลี่ยนแปลงไปหมด;
 วัฒนธรรมในสายเลือด ของบรรพบุรุษแต่บรมโบราณ มานี้

มันปลิวไปหมด เพราะมันด้านทานลมพายุลมพายุธรรมเหนือหนึ่ง
แห่งสมัยปัจจุบันไม่ไหว.

ถ้าจะเข้าใจเรื่องนี้ เราต้องย้อนไปดูกันว่า เมื่อสมัย
บรรพบุรุษของเรา เขาอยู่กันอย่างไร? เอาเพียงสัก ๕๐ ปีมา
นี้ ก็ยังจะพอเห็น, แต่ให้ดีกว่านั้นสัก ๘๐ ปี - ๑๐๐ ปี
บรรพบุรุษ บู่ ย่า ตา ยาย ของเรา อยู่อย่างมีวัฒนธรรมไทย
แท้ มีพุทธศาสนาเป็นรากฐาน อยู่กันด้วยความสุขความสงบ
ความพอใจ โดยที่คนเหล่านั้นไม่รู้หนังสือเลย.

คนสมัย บู่ ย่า ตา ยาย หายากที่จะรู้หนังสือ แต่กลับ
มีคุณธรรมสมบูรณ์ มีอะไรๆ ที่น่านับถือ; เช่นมีความเมตตา
กรุณา แก่กันและกัน อย่างเปรียบเทียบกันไม่ได้กับสมัยนี้ :
มีความบังคับตัวเอง อดกลั้น อดทน ไม่บันดาลโทสะ เหมือน
กับคนสมัยนี้ เพียงเท่านั้นก็ไม่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นได้แล้ว.

วัฒนธรรมให้อภัยเป็นไปถึงที่สุด เดียวนี้มีวัฒนธรรม
ไม่ยอมให้อภัย เป็นยักษ์ เป็นมาร เข้าใส่กัน : กลางถนนที่
กรุงเทพฯ มีมากที่สุด วัฒนธรรมหน้ายักษ์หน้ามารเข้าใส่กัน
ที่ในบ้านหายาก. วัฒนธรรมมันเฟี้ยวเท่าที่ตั้งไม่ได้ ไปตาม
ทิศทางของกิเลส; แล้วยังสมัยนี้ ความยั่วยวนของกิเลสมันมี
มากขึ้น ตามความก้าวหน้าของวัตถุ วัฒนธรรมเดิมๆ จึงทน
อยู่ไม่ได้ ค่อยสลายไปๆ; ชนลูก ชนหลาน ชนเหลน นี้ก็
เหลือน้อยเต็มทีแล้ว เป็นวัฒนธรรมเหนือหนึ่งไปหมด.

วัฒนธรรมที่เป็นธรรมชาติ ทางจิต ทางวิญญาณ เกือบจะหาไม่พบ; นี่ย่ำกว่าด้านะ เป็นการบอกให้พิจารณา ให้เห็นข้อเท็จจริง ที่มีอยู่จริง ๆ แล้วมันเสีย คือไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรที่จะให้คนอายุเพียง ๓๐ ปี มองเห็นสภาพเมื่อ ๘๐ ปี หรือ ๑๐๐ ปีมาแล้ว เชื่ออาตมาบ้างก็แล้วกัน; เดียวนี้อายุ ๗๐ ปี ก็เคยเห็นสิ่งต่าง ๆ เมื่อ ๕๐-๖๐ ปีมาแล้วดี เอามาเล่าให้ฟัง, มาเล่าให้คนอายุ ๒๐-๓๐ ปีฟัง ไม่เอามาหลอกนี่เป็นความจริง.

เขาอยู่กับพระเจ้า, อยู่กับกับ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์แห่งการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ อย่างที่เราพูดกันมาแล้ววันก่อน. ท่านไม่ต้องรู้หนังสือ ท่านไม่ต้องทำอะไร ไม่ต้องมีรถยนต์ ไม่ต้องมีเรือบิน ไม่ต้องแต่งตัวสวย ๆ อย่างคนเดี๋ยวนี้, ไม่ต้องทำอะไรมากมาย แล้วก็อยู่กับอย่างผาสุกที่สุด จนกระทั่งเรียกว่า ไม่ต้องปิดประตูเรือน คือว่าเรือนไม่ต้องใส่กุญแจ ไปไหนก็ได้.

ข้อที่ ๖ ประเทศชาติ ฟอน.

ข้อที่ ๑๑. ว่าประเทศชาติ ฟอน มันถูกฟอน คือมีตัวหนอนเกิดขึ้นหลายชนิด : เป็นนักการค้า นักเศรษฐกิจ นักการเมือง นักบำเพ็ญประโยชน์ นักอะไรก็สุดแท้แต่; มันเป็นเหมือนตัวหนอนชนิดหนึ่ง ๆ ไซ้ฟอนประเทศชาติ ให้ฟอนไป

หมดเลย เพราะว่าการศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ, ตกที่ว่าการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์แบบทั้งนั้นเลย; ถ้าการศึกษาสมบูรณ์แบบแล้วมันเป็นอย่างนั้นไม่ได้.

ช่วยไปนึกถึงการศึกษที่สมบูรณ์แบบกันให้มาก; ประเทศชาติเป็นผู้จัดการศึกษา แต่แล้วจัดการศึกษาขึ้นมาในรูปที่ไม่ช่วยประเทศชาติ; กลายเป็นมาช่วยกันฟอนประเทศชาติ เพราะประเทศชาติมันก็คือ คนหลายๆคนประกอบกันขึ้นมา ด้วยทรัพยากรต่างๆ.

ถ้าคนเหล่านั้นมีการศึกษาไม่ถูกต้อง ตามความต้องการของพระเป็นเจ้า, มีแต่ความถูกต้องตามความต้องการของกิเลส ก็จัดการศึกษาไปในแบบที่ได้เปรียบฝ่ายกิเลส และเสียเปรียบฝ่ายพระเป็นเจ้า. ตัวเองก็ได้สนุกสนาน ไปตามความต้องการ; แต่แล้วก็ถูกพระเจ้าลงโทษ ให้เป็นผู้หาความสุขไม่ได้. คนสุจริตจะต้องเป็นอย่างนี้, คนทำผิดแม้โดยไม่เจตนา ก็ยังต้องเป็นอย่างนี้, นับประสาอะไรกับคนที่เจตนาจะทำทุจริต ก็ต้องได้รับโทษตรงตามธรรมชาติกำหนดไว้ ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม ไม่เดี๋ยวนี้ก็วันหน้า; จะต้องมีความเดือดร้อนกันหมดทั้งบ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ กระทั่งทั้งโลก แต่ละประเทศ ก็เหมือนกันหมด.

แต่ละประเทศถูกฟอน ด้วยตัวแทนของกิเลสหลายทิศทาง จนพรุนไปหมด มากมายหลายชนิด และในหนึ่งชนิด

มีหลาย ๆ ระดับ รุนแรงมาก ทำลายประเทศชาติมาก; อย่าง
จะช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาตินี้ ก็พูดกันไม่รู้เรื่อง ยิ่ง
ทำลายให้ร่อยหรอลงไปทุกที เพราะการศึกษามันไม่สมบูรณ์.

ข้อที่ว่า รัฐธรรมนูญ ฟาง.

ข้อที่ ๑๒. ที่ว่า รัฐธรรมนูญ ฟาง คือกลายเป็น
กระดาดฟาง; แต่อย่างนี้กะอะไรมากนักรู้สำหรับคำว่ากระดาด
ฟาง; เอาเพียงไม่ใช่กระดาดข่อยก็แล้วกัน คือไม่มีใครเคารพ
นับถือ มีค่าเพียงกระดาดฟาง เอาไปใช้อะไรก็ไม่รู้. ถ้าเป็น
กระดาดข่อย ก็มีค่านับถือ ทุกคนจะบูชา จะเชื่อฟัง จะตั้งตัว
อยู่ในระบบที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างถูกต้อง ไม่มีใคร
ฉีกรัฐธรรมนูญกันบ่อย ๆ.

การศึกษาไม่พอ ที่จะรู้จักประชาธิปไตย จึงไม่มีคน
ที่เหมาะสม ที่จะถือระบบประชาธิปไตย, ก็มีรัฐธรรมนูญ
เห่อ ๆ ตาม ๆ กันไป เดียวก็เปลี่ยน - เดียวก็เปลี่ยน - เดียวก็
เปลี่ยน อย่างนี้ทั้งโลก เป็นไปทั้งโลก; เพราะว่ารัฐธรรมนูญ
นั้นก็ช่วยกันสร้างขึ้น มา โดยคนที่มึนโง่. คนที่ไม่มึนโง่ก็ไม่มี
โอกาสที่จะมาช่วยร่าง หรือสร้างรัฐธรรมนูญ; เพราะฉะนั้น
รัฐธรรมนูญมันสร้างขึ้นโดยคนที่มึนโง่ เพื่อคนที่มึนโง่
มันก็ต้องไปตามบทบาทของคนที่ไม่มึนโง่ เพราะว่าการศึกษา
ไม่พอ.

ถ้าการศึกษาพอ มันก็ไม่สร้างรัฐธรรมนูญกัน
 รูปนี้; การศึกษาที่เพียงพอ จะสร้างมนุษย์ สร้างประชาชน สร้าง
 พลเมืองที่ดี ก็ออกความคิดมาดี วางระเบียบ หรือกฎเกณฑ์
 ต่าง ๆ ขึ้นมาดี, แล้วสามารถที่จะรักษาเอาไว้ได้ เรียกว่า
 ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่าศักดิ์สิทธิ์ สมกับที่เราบัญญัติกันไว้ ว่า
 รัฐธรรมนูญเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นทางรอดของประเทศชาติ.
 แต่เดี๋ยวนี้มันกลายเป็นกระดาษฟาง เพราะว่ามันมาจากการ
 ศึกษาที่ไม่สมบูรณ์.

ข้อที่ ๗. ความเป็นไทยเฟ้อ.

ข้อที่ ๑๓. ความเป็นไทยเฟ้อ ความเป็นไทย ไม่
 จำเป็นจะต้องหมายถึงเฉพาะประเทศเรา ที่มีชื่อว่าประเทศไทย
 ทุก ๆ ประเทศ ต้องการความเป็นไทยทั้งนั้น ในโลกนี้; ที่เรา
 มีชื่อว่าประเทศไทย ยังต้องการความเป็นไทย. เดียวนี้ความ
 เป็นไทยของแต่ละประเทศมันเฟ้อ มันเฟ้อไปหาความ
 เป็นไทยของ; อย่างคนไทย มันไหลออกยอดออกงามเฟ้อไปหา
 ความเป็นเทศ ไม่รักความเป็นไทย ในสายเลือดของบรรพบุรุษ
 ตั้ง ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว.

เมื่อความเป็นไทยมันเฟ้อ มันออกยอดไหลไปหา
 ความเป็นเทศ เป็นข้าทางวัฒนธรรม; แม้ว่าจะมานั่งอยู่ที่
 สักคนหนึ่ง ก็กลัวพูด : การที่เอาหมยว ๆ มาใส่ไว้บนหัว

มันหมดความเป็นไทย, ที่เขาเรียกว่า อิปปี อิปบ้า นี้ มันมี
ผมยาว จนไม่รู้ว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย.

จะยกตัวอย่าง อย่างนี้แหละ เราเป็นทาสเขาเสียแล้ว เมื่อ
สัก ๕-๖ ปีมาแล้ว มาที่นี่ แรกมีอิปปี เป็นชั้นอาจารย์ใน
มหาวิทยาลัย มีผมยาว จนเราดูไม่ออกว่าผู้หญิงหรือผู้ชาย.
เราถามเขาว่า ทำไมจึงได้ทำอย่างนี้? เขาตอบว่า เขาต้องการ
ความอิสระ. ต้องการความเป็นอิสระ ก็อย่าทำให้คนอื่น
ลำบากเลย. เดียวนี้มันทำให้เราเสียเวลาคุณตั้งหลายนาที
โดยไม่รู้ว่าคุณนี่เป็นคนบ้าหรือคนดี, อยากจะวิ่งหนีก็อยาก,
จะวิ่งหนี เข้าใจว่าเป็นคนบ้า; แล้วทำให้ความคิด กระวน-
กระวายไปหมด ว่านี่เรากำลังพูดกับคนดีหรือคนบ้า.

ได้บอกเขาว่า ถ้าเราทำอย่างนี้จะได้ไหม? คือว่าเขา
ทำกันอย่างไร ก็ทำอย่างนั้นก็แล้วกัน. ถ้าเราทำอะไรแปลก
ออกไป ก็ทำให้คนอื่นเสียเวลาที่จะนั่งเฝ้าดูว่า นี่มันดีหรือบ้า;
แม้แต่เพียงจะดูว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย มันก็ยังเสียเวลา
เพราะว่าจะต้องต้อนรับเขาให้เหมาะสม ว่าเขาเป็นผู้หญิงหรือ
ผู้ชาย. นี้เรียกว่าเป็นทาสในทางวัฒนธรรม. ถ้าวัฒนธรรม
นั้นมันไม่ทำให้ยุ่งยากลำบากอย่างนี้ มันก็ควรจะรับ.

วัฒนธรรมที่ไม่ทำความยุ่งยาก แต่มันเป็นผลดี ควร
จะรับ; เพราะวัฒนธรรมมีหลายแขนง มากแขนงเหลือเกิน ;
วัฒนธรรมในทางด้านศาสนา หรือในรูปแบบของศาสนา;

ถ้าดีกว่าเราก็คับ. ประเทศไทยเป็นข้าทางวัฒนธรรมของประเทศอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของศาสนา, เรารับรูปแบบของศาสนา มาถือปฏิบัติ ก็ต้องยอมรับว่าเราเป็นทาสทางวัฒนธรรมของอินเดีย.

ศิลปะอื่น ๆ ก็เหมือนกัน มาจากอินเดียมากกว่า : การแต่งเนื้อแต่งตัว อาหารการกิน กระทั่งกวีนิพนธ์ บทกลอนต่าง ๆ ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมอินเดีย มาถึงนั้น; อย่างนี้ก็เรียกว่า เราเป็นทาสทางวัฒนธรรม ยอมรับกันดีกว่า. แต่มันเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ มันช่วยเราได้ ที่เรามีอยู่ก่อนนั้นมันไม่ดีเท่า เราก็ยอมรับเอามา เพื่อให้เราดีขึ้น เราสูงขึ้น. แต่ถ้าสิ่งใดมันไม่เป็นอย่างนั้น มันกลับให้เสียเวลา และให้โทษแล้ว ก็อย่ารับเอามาเลย.

เมื่อเราต้องการความเป็นไทย ก็ขอให้เป็นไทยให้มากๆ; อย่าผลอ อย่าหละหลวม รับเอาอะไรมาใส่เข้าที่ตัวแล้วจะเสียความเป็นไทยทันที. อย่างเดี่ยวนั้นชอบเดินรำแบบฝรั่ง ร้องเพลงแบบฝรั่ง หรือว่าอะไรอย่างฝรั่ง; อย่างนี้ไม่จำเป็น มันสู้ของไทยไม่ได้ อย่าไปรับเอามาทำให้มันเลวลงเลย.

ในเรื่องเพลงหรือดนตรี คนศรีของไทยนั้นมันแบบหนึ่งของฝรั่งมันแบบหนึ่ง; เราเคยออกความเห็น และเคยพูดไว้ด้วยว่า คนศรีไทยมันเหมือนช้าง ช้างมันเนิบนาบ เนิบนาบอ่อนโยน และ คนศรีฝรั่ง มันเหมือนกับลิงเมฆาเหล่า; อย่างนี้มี

คนเอาไปเขียนในกลุ่มนักดนตรี. ดนตรีฝรั่งผิดกับดนตรีไทย
ซึ่งทำให้เย็นแล้วก็หยุดลงได้, ดนตรีฝรั่งมันกระตุ้นให้ลุกขึ้น
แม้ในทางจิต ทางวิญญาณ มันก็ลุกขึ้นเร็วร้อน. ฉะนั้น
ความเป็นไทยของเราก็หายไป ถ้าเราไปเอาสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์
และเป็นอันตรายมา แล้วก็เลิกของเดิมของความเป็นไทยทั้ง
ไปเสีย. จึงขอให้นึกถึงการแต่งเนื้อแต่งตัว การพูดจา กิริยา
ท่าทาง ขอให้มีความเป็นไทย ให้มีอุปมาเปรียบเหมือนกับ
ลีลาของช้าง อย่าให้เหมือนกับลีลาของลิงเมาเหล่า. ไปยก
แข้งยกขาอยู่น้ำจืดโทรกทัศน์ น้ำมันไม่ไหวหрок.

อย่าให้สูญเสียวัฒนธรรมไทย หรือความเป็นไทยที่
มันเป็นอิสระ ไม่ใช่กิเลส อย่างดีอยู่แล้ว. อย่าไปรับ
วัฒนธรรมที่เป็นทาสของกิเลสมา ความเป็นไทยมันจะเสียไป
ที่เรียกว่าความเป็นไทยมันกำลังเฟ้อ . ไปหาความเป็นทาส
โดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะว่าการศึกษาไม่สมบูรณ์.

ครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ไม่ต้องโกรธ ไม่มีสิทธิ์ที่จะ
โกรธ ในเมื่ออาตมาว่าอย่างนี้; เพราะว่าตัวเองไม่มีความ
รับผิดชอบสักที. ที่พูดนี้เราพูดถึง การศึกษาที่แล้วมา หรือ
กำลังเป็นอยู่นี้ มันไม่ถูกต้อง และไม่สมบูรณ์ มันจึงไม่สร้าง
เยาวชน ชนิดที่เป็นผู้มีสติปัญญาสมบูรณ์แบบ ซึ่งสามารถ
ที่จะขจัดสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาออกไปเสีย เอาไว้แต่สิ่งที่พึง
ปรารถนา.

ต่อไปข้างหน้า ที่นี้แหละก็จะได้ดูกันว่า คุรบาอาจารย์เหล่านี้จะไปสร้างการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ หรือไม่สมบูรณ์แบบ มันก็ไปดูผลได้จากลูกเด็ก ๆ ที่จะโตขึ้นมา ๆ รับการศึกษาอย่างนั้นแล้ว, มาประพฤติปฏิบัติตัวต่อตนเอง และประเทศชาติอย่างไร อีก ๒๐-๓๐ ปีข้างหน้าก็คงจะได้เห็น.

ผลผลิตของคุรบาอาจารย์รุ่นปัจจุบันนี้ ที่จะผลิตเยาวชนรุ่นนั้นขึ้นมา อีก ๑๐ ปี, ๒๐ ปี, ๓๐ ปี อย่างมากข้างหน้า ประชาชนของไทยเราจะเปลี่ยนหรือไม่? ความวุ่นวายวิกฤติการณ์ทั้งหลายจะหายไปหรือไม่? ความสงบเย็นจะเข้ามาแทนหรือไม่? ถ้ามันเปลี่ยนไปในรูปสงบเย็น มันก็จะเป็นไทยแก่ความทุกข์ เป็นไทยแก่กิเลส เป็นไทยแก่พญามาร เป็นไทยแก่สิ่งที่ไม่พึงปรารถนา กันนับว่าเป็นการถูกต้อง.

...

...

...

สิบสามอย่างนี้ ก็พอแล้ว มันจะกินไปเสียอีก ที่ยกมาเป็นตัวอย่าง ๑๓ อย่าง : ศีลธรรมแพะ การศึกษาเพ็ด ประชาธิปไตยเพื่อ ยุวชนพุง การปกครองเพี้ยน การเมืองพุง สังคมพะ เศรษฐกิจพาม ศาสนาพัน วัฒนธรรมเพี้ยว ประเทศชาติพอน รัฐธรรมนูญพาง ความเป็นไทยเพื่อย; นี่มากไปแล้ว ตัวอย่างที่ยกมานี้ มากไปแล้ว, เอาแต่ใจความที่สำคัญก็แล้วกันว่า การศึกษาที่ไม่สมบูรณ์แบบ ได้ทำให้ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น. มีอีกมากพูดกันตั้ง ๒๐ ข้อ ก็น่าจะได้; แต่มันพอแล้ว สำหรับจะ

เข้าใจว่า การศึกษาที่ไม่สมบูรณ์แบบ ได้ทำให้ปัญหาเหล่านี้
เกิดขึ้น.

ถ้าได้มีความสมบูรณ์แบบในการศึกษาเมื่อไร ปัญหา
เหล่านี้จะหายไปเลย ไม่อาจจะเกิดขึ้นมาใหม่; จริงหรือไม่จริง
ช่วยเอาไปคิด แล้วจะมีประโยชน์อย่างยิ่ง.

ที่ว่าได้มาพบกันที่นี้ มาที่สวนโมกข์นี้ มันไม่มี
เรื่องอะไรดีกว่าเรื่องนี้; ฉะนั้น ช่วยเอาไปพิจารณาอยู่ใน
ใจอยู่เสมอ ถ้าการศึกษาสมบูรณ์แบบ ปัญหาเหล่านี้ก็จะ
หมดไป. คำว่าปัญหานี้ไม่ใช่คำถามในกระดาด ไม่ใช่ปัญหา
อย่างนั้น มันเป็นปัญหาคือความขงยาก หรืออันตรายที่เราจะ
ทนอยู่ไม่ได้ นี้เรียกว่าปัญหาในที่นี้. ใครจะช่วยให้ปัญหา
เหล่านี้หมดไป? ก็โดยการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ.

ที่นี้ใครจะนำมาซึ่ง การศึกษาที่สมบูรณ์แบบ? ก็คือ
องค์ประกอบทั้ง ๓ อย่าง ที่ว่ามาแล้ว; ชั้นสูงสุดก็คือ พระพุทธ
พระธรรม พระสงฆ์ : พระพุทธเจ้าท่านสอนให้—สิ่งที่ท่าน
สอนก็คือพระธรรม พระสงฆ์ปฏิบัติ ได้ผลแล้วก็สอนต่อๆ
กันไป. นี้องค์ ๓ นี้ก็จะช่วยขจัดปัญหาทั้งหมดในโลก.

วงแคบเข้ามาก็คือ ครูบาอาจารย์ ให้การศึกษาที่ถูกต้อง
แก่ศิษย์—ศิษย์ที่ครบไปแล้วก็ปฏิบัติ—ปฏิบัติแล้วก็สอนต่อๆกันไป. นี้
ตอนนั้นแหละจะแก้ปัญหาได้ คือถ้าจะให้มันเหลือเพียง
อย่างเดียว ก็จะพูดว่า ครูที่สมบูรณ์แบบนั้นแหละ ครูที่

สมบูรณแบบจะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ในอนาคต ไม่มีเรื่องอื่น
ไม่มีทางอื่น.

ขอ้าย ยืนยัน หรือท้าทายอยู่เสมอว่า ครูบาอาจารย์
เป็นคนสร้างโลก เป็นพระเจ้าที่สร้างโลก สร้างให้เลวก็ได้
สร้างให้ดีก็ได้ สร้างพอดีพอร้ายก็ได้; มันอยู่ที่ว่าๆ ครุณัน
จะเป็นอย่างไร. เราหวังว่าครูที่สมบูรณแบบ จะช่วยเป็นผู้
สร้างโลกที่น่าอยู่ น่าพอใจ.

วันนี้ได้พูดกันถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการศึกษาที่ไม่
สมบูรณแบบ จะแก้ได้ก็ด้วยครูบาอาจารย์ที่สมบูรณแบบ กันับ
ว่าพอสมควรแก่เวลาสำหรับการพูดจา.

ขอยุติการบรรยายไว้ ต่อไปก็เป็นโอกาสของการถามปัญหา
ถ้าจะมี จะมีใครถามปัญหา.

ถาม ดิฉันอยากจะเรียนถามพระคุณเจ้าว่า ประพฤติตน
อย่างไร จึงจะได้ชื่อว่า เป็นครูที่สมบูรณแบบ
เจ้าคะ?

ตอบ นักถามปัญหาที่ตอบแล้วเมื่อวาน, ครูที่สมบูรณแบบ
พูดกันเมื่อวาน. ความเป็นครูที่สมบูรณแบบ มีอุดม
คติ เป้าหมาย คือผู้เปิดประตูทางวิญญาณ ผู้นำทาง
วิญญาณ ให้สัตว์ที่อยู่ในความมืดออกมาสู่แสงสว่าง
นี่เป็นอุดมคติก่อน. ที่นักทำให้สำเร็จตามนั้น โดย

ถือเอาอุดมคตินั้นเป็นหลักที่มุ่งหมาย, มีความเป็น
มนุษย์ที่ตัวเอง ถูกต้องเสียก่อนจึงจะมีภาวะแห่งจิตใจ
เต็มความหมายของคำว่ามนุษย์ สูงพอที่จะไม่ตกอยู่ใต้
อำนาจของความชั่ว หรือกิเลสเป็นต้น, พร้อมกัน
นั้นก็ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูกศิษย์.

ตัวครูเอง นั้นแหละ ต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี ใน
การที่จะเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูบา-
อาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ
ชาติ เป็นสาวกที่ดีของพระศาสดาแห่งศาสนาของตน ๆ รายละเอียด
ปลีกย่อยมากกว่านี้ ก็ดูจากตำราในกรรมกัมมีย์. หนังสือ
ทางฝ่ายศาสนาก็มี ถ้าต้องการ; ในเรื่องทีศก : คุรุทติ ก็คือ
อบรมดี ให้เรียนดี ไม่หวังวิชา ยกย่อง แล้วก็คุ้มครอง. ศิษย์ดี
ต้อนรับด้วยความเคารพ การรับใช้ การเชื่อฟัง การช่วยเหลือ ตั้งใจ
เรียนดี.

ถ้าศิษย์ดีอย่างนี้ ความเป็นครูก็สำเร็จ; ถ้าศิษย์ไม่ดี
เป็นครูก็ไม่มีทางจะสำเร็จเหมือนกัน มันต้องถูกฝ่าถูกตัว.
ฉะนั้น ครูจึงเป็นปุชนัยบุคคล ไม่ใช่ลูกจ้างสอนหนังสือเลี้ยง
ชีวิต; ให้ถือว่าเงินเดือนที่ได้มานั้น เป็นเครื่องช่วยให้เรา
มีชีวิตอยู่ ได้ทำสิ่งที่ประเสริฐสุด คือการยกสถานะทางวิญญาณ
ของลูกศิษย์ให้สูงขึ้น ๆ. ถ้าเป็นครูที่แท้จริงละก็ จะขึ้นสังกัด
อยู่กับพระพุทธเจ้า ไม่สังกัดอยู่กับกระทรวงศึกษาฯ หรือองค์
การปกครองท้องถิ่น.

ถ้าครูที่แท้จริงควรไปขึ้นอยู่กับพระพุทธเจ้า; เพราะ
พระพุทธเจ้าท่านเป็นบรมครู. ที่เข้าใจเสียว่าเราขึ้นสังกัดอยู่
กับกระทรวงศึกษาบ้าง และองค์การท้องถิ่นบ้าง นั้นมันต่ำไป
มันตื้นไป. ที่นี้เรากลัวไว้ให้มาก ๆ อย่าไปเป็นครูชนิดที่
จำเป็นเพียงชีวิต; อย่าคิดอย่างนั้น มันไม่ถูก. เราต้องไป
ทำหน้าที่ที่มีค่ามากกว่านั้น; เงินเดือนนั้น ให้มันเป็นเครื่อง
บูชาคุณ, แล้วก็ให้สิ่งที่เราทำประโยชน์ลงไปในโลกนี้ มัน
มีค่ามากกว่าเงินเดือน.

ให้ครูรู้สึกตัวอยู่เสมอ ตลอดเวลาว่า เราเป็นเจ้าหน
เราไม่ใช่ลูกหน ในเมื่อเราทำประโยชน์มากกว่าเงินเดือน
หรืออะไรก็ตาม ที่สังคมเขาได้ใช้ให้แก่เรา. เราต้องเคารพ
นับถือตัวเองในขนาดนี้เสมอ เพราะหน้าที่ที่เราปฏิบัติไปมีค่า
ดีราคากันไม่หวาดไหว; เงินเดือนที่เราได้รับเพียง ๑๐๐๐-
๒๐๐๐ บาท มันก็ไม่เท่าไร. ฉะนั้น เราเป็นเจ้าหนอยู่เสมอ
ไป จึงจะเรียกว่าเป็นครูที่ถูกต้องตามอุดมคติของครู ที่ว่าเป็น
ผู้เปิดประตูทางวิญญูณ. นี้ก็เว้น ครูที่เอามาไว้ล่อ ๆ กันเป็น
ครูผีเสื้อ เป็นครูผีสิง เป็นครูอะไรก็ไม่รู้; ได้ยินเขาพูดกัน
เอาของเขามาพูดอีกที นั่นก็ไม่ต้องพูดถึง.

ครูที่แท้จริงจะเป็นปฐมนิเทศก์ ทำงานอย่างเดียวกัน
กับพระภิกษุสงฆ์ คือเปิดประตูทางวิญญูณ : เด็กไม่รู้ กอ
ขอ กอ กา ก็ทำให้รู้ กอ ขอ กอ, กา ก็เป็นการเปิดประตูทาง

วิญญาน ไม่ใช่รับจ้างสอนหนังสือ; พึงรังเกียจความเป็น
ลูกจ้าง เราไม่พอใจ. ถ้าเด็กไม่รู้อะไร ก็สอนจนรู้ ไม่รู้อะไร
ก็สอนจนรู้. เขาไม่สามารถจะเลี้ยงชีวิต ก็สอนให้สามารถ
เลี้ยงชีวิต สอนให้รู้จักความดี รู้จักความชั่ว รู้จักความเป็นตัว
ของตัวเอง ผูกให้อยู่แต่ในฝ่ายที่ดี; นี่แหละคือความที่จะเป็น
ครูสมบูรณ์แบบ โดยย่อๆเป็นอย่างนี้.

ถาม ทำไมการสอนเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียน จึงเป็น
เรื่องโง่ ตามที่ท่านได้กล่าวเมื่อตะกั้น?

ตอบ นี้ไม่ใช่ว่าจะว่าในเฉพาะประเทศไทย คือว่าทั้งโลก
เขาคิดกันว่า เดียวนี้ศีลธรรมทางเพศมันเสื่อม หรือ
ว่ามีอันตรายเกี่ยวกับไม่มีความรู้เรื่องนี้ เพราะฉะนั้น
ควรมีการสอนเรื่องเพศศึกษา.

ที่นี้การสอนเพศศึกษานั้นยังมีปัญหามาก ถ้าสอนไป
ในรูปของการศึกษาก็นับว่าดีอยู่; แต่แต่แล้ว การสอนมัน
เป็นเรื่องโง่เขลาเร่าไม่ถึงการดี คือสอนในวิธีที่เด็กเขาจะรับ
เอาไว้ แต่เพียงเรื่องความหมายทางเพศ ส่วนตัววิชาแท้จริง
มันเลือนหายไป มันหลุดออกไป.

เอาหนังสือเรื่องเพศศึกษามาอ่านดูก็แล้วกัน มันจะ
จำได้แต่เพียงความหมาย ผังลงไปในความรู้สึก แต่เรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับเพศ ส่วนที่จะเป็นทฤษฎีการศึกษาล้วนๆนั้น มันไม่ได้
ติดอยู่. ความรู้สึกทางเพศมันก็รุนแรง หรือรวดเร็วยิ่งไป

กว่าเดิม; มันก็ไม่ได้ผลในตอนนั้น. รู้สึกว่าหลักสูตรที่เอามาสอนแบบฉบับที่เอามาสอน ยังไม่เป็นไปได้ ไม่สำเร็จ ประโยชน์ในการที่จะให้ผู้เรียน มีความรู้สึกทางศีลธรรมเกี่ยวกับเพศ หรือแม้แต่ทางโรคภัยไข้เจ็บเกี่ยวกับเพศ มันก็ไม่สำเร็จประโยชน์ เป็นการเร่งความรู้สึกทางเพศให้เร็วกว่ากำหนดไปเสียอีก เพราะฉะนั้น จึงถือว่าเป็นการโง่เขลาเบาปัญญา.

ขอให้คอยดูผล ในการสอนเพศศึกษากันในโลกทั้งโลก ว่ามันจะมีผลอย่างไรในอนาคต; เขาให้สิ่งทั้ง ๒ นี้ไปซ้อนกัน ในลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนเลือกไว้แต่ฝ่ายที่ตรงกับกิเลส หรือทางเพศ. ที่โง่เขลา จนถึงกับบ้าหลังเลวทรามก็ได้ยินว่า บางประเทศเอาคนจริงๆ มาแสดง นิทรรศการทางเพศ มันยิ่งไปกันใหญ่ อย่าพูดถึงดีกว่า.

ถาม ผมมีปัญหายู่ว่า เนื่องจากปัจจุบันนี้ การปกครองของเรากำลังเฟื่องมาก เพราะได้เลือกบุคคลที่ได้รับการศึกษาที่ไม่ถูกต้องเอาไป; แล้วเราจะมีวิธีการทำอย่างไร จึงจะให้พวกนี้ปกครองให้ดี? ถ้าจะรอให้พวกผมที่เป็นครู เข้าไปจัดการ มันก็ยังไม่แน่ อีกนานครับ, หรือในบางครั้งก็ยังไม่แน่ว่าจะได้เป็นครูหรือเปล่า? เพราะเรา เดี่ยวมีการรับนักศึกษาที่จบไปน้อย งานมีตำแหน่งน้อยครับ.

ตอบ นี่เป็นปัญหาทางการเมืองอยู่นอกขอบเขต ได้บอก
แล้วว่า อย่าถามปัญหานอกขอบเขต. ปัญหา
อยู่นอกขอบเขตของการบรรยาย ๒ ครั้งนี้ ปัญหา
ของคุณเป็นปัญหาทางการเมืองมีสิทธิที่จะไม่ตอบ
ถ้าตอบ มันก็ตอบอย่างเป็นเรื่องขัดไม่ได้ จะแถมพก
เป็นพิเศษคือว่า :-

มันก็ไม่มีทางอื่นดอก ที่เราจะทำได้ คือการช่วยกัน
ศึกษา สั่งสอนอบรม ให้ลูกเด็กๆ ในอนาคต เป็นคนที่มี
ความรู้สึกรู้ผิดชอบชั่วดี ถูกต้องขึ้นมา; ส่วนปัญหาเฉพาะหน้า
ในปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นเรื่องของนักการเมืองนั้น มันเป็นปัญหา
การต่อสู้ทางการเมือง. เราทดลองไปเป็นนักการเมืองไม่ต้อง
เป็นครู ให้ต่อสู้ทางการเมือง ถ้าทำได้ก็ดีเหมือนกัน; แต่
นี่เราพูดกันในขอบเขตของการศึกษา ซึ่งให้เห็นว่าการเมือง
ไปไม่รอด เพราะนักการเมืองไม่ประกอบไปด้วยคุณธรรมที่
ถูกต้องของนักการเมือง เพราะการศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ
ปัญหาทางการเมืองเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องพูดกันไม่รู้จบ
ก็เป็นยุวชนพุ่งขึ้นมาอีกนั่นแหละ มันก็มีปฏิกริยาอย่างนั้น.

ขอปัญหาอื่น ที่อยู่ในขอบเขตของการศึกษา และอยู่
ในขอบเขตของการบรรยาย ๒ ครั้งที่แล้วมา.

ถาม การที่พระคุณท่านได้กล่าวว่า การศึกษาที่สมบูรณ์
แบบนี้ ต้องยึด พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

ตลอดจนถึงครูปาจารย์ กระผมอยากจะทราบรายละเอียดว่า ที่ว่า ยึดพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นั้น หมายความว่าอย่างไร? และครูอาจารย์นั้น ควรจะมีรายละเอียด เกี่ยวกับให้การศึกษาศึกษาที่สมบูรณ์แบบนั้น อย่างไร?

ตอบ ที่ว่า ให้มองไปยังพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็ให้มองในฐานะเป็นตัวอย่าง เป็นอทาหรัณ เป็นทัศนคติ เอามาเป็นทัศนคติ ว่ากิจกรรมของเรา พวกครูบาอาจารย์จะสอนศิษย์นี้ นะมันมีรูปการ มีเจตนารมณ์อย่างเดียวกันกับที่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ได้มีอยู่ในโลก, แล้วก็เป็นการทำให้โลกนี้ มีความปลอดภัย.

ให้เอามาเป็นแนวสำหรับคิดนี้กว่า พระพุทธเจ้าท่านให้การศึกษาระดับสูงสุดแก่มนุษย์ ให้การศึกษาระดับสูงสุด เพื่อมนุษย์ สมบูรณ์แบบ กล่าวคือ ธรรมะที่ดับทุกข์ได้ พระสงฆ์ก็คือผู้รับเอาปฏิบัติแล้วก็สอนคนอื่นต่อไป.

ให้ดูคติอันนี้ ดูกฎฐาณคติอันนี้ ให้เข้าใจแล้วก็จะได้มีกำลังใจ สำหรับเราจะทำงานของเรา ให้เป็นไปในความหมายอย่างนั้น มันก็จะได้รับผลตามสัดส่วนที่เราจะพึงกระทำในหน้าที่ ของครูบาอาจารย์ ในขอบเขตของครูบาอาจารย์. ให้ความรู้ที่ถูกต้องด้วยเจตนา ด้วยความพยายามอะไรอันแท้จริง

อันบริสุทธิ์ อันหวังดี อันเมตตากรุณา นี้ก็มี ลุกศิษย์ที่ได้รับ
ความรู้นี้ เอาไปใช้เป็นประโยชน์ได้จริง.

ที่พูดนี้ก็เพื่อว่า จะได้เป็นเครื่องประกันว่าเราอย่าได้
ทำกันอย่างเล่นๆ หรืออย่างปล่อยๆ; ให้ทำอย่างหมั่น
อย่างมั่นเป็นอุตมคติ สงเคราะห์เข้าไปในกิจกรรมของพระพุทธ
พระธรรม พระสงฆ์ดังนี้มากกว่า. ส่วนรายละเอียดนั้นก็คือ
ปฏิบัติหน้าที่ของครูตามหลักวิชาครู หรือวิชาที่เกี่ยวกับครู :
จะต้องรู้ จะต้องปฏิบัติ จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดี.

ครูเป็นผู้ปฏิบัติที่ดี เป็นตัวอย่างนั้น เป็นการสอนที่ดี
แล้วก็มีคุณธรรมครบถ้วน. ที่ว่าครูมีความรู้ และมีการปฏิบัติ
ตามความรู้ให้ดี และก็ได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น เป็นตัวอย่าง
ประจักษ์ชัด อยู่ที่เนื้อหาของเรา; พวกลูกศิษย์เขาเห็น
เขาจึงรับเอาด้วยความไว้วางใจ เคารพนับถือเต็มที. ถ้าเราดี
แต่พูดอย่างเดียว เราไม่ทำ มันก็ล้มเหลว ล้มละลาย เป็นการ
รับจ้างมาเป็นนกแก้วนกขุนทองไปวันหนึ่งๆ มันจะเป็นเสีย
อย่างนั้น.

เรื่องรายละเอียด เกี่ยวกับการปฏิบัติของครู เป็น
อย่างไรก็อยู่ในหลักสูตรของครู ที่เล่าเรียนกันมาแล้ว; อย่าง
นั้นบอกแต่สิ่งที่มันเป็นอุทาหรณ์ เป็นเครื่องให้กำลังใจแก่ครู
เพื่อความป็นปชุนัยบุคคลนั่นเอง. นี้ขอให้คิดไว้เสมอ อย่า
ลืมนะ เราเป็นครูผู้สังกัดอยู่กับพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ไปสังกัด

อยู่กับองค์การศึกษาท้องถิ่น หรือกระทรวงมหาดไทย ซึ่ง
เป็นผู้เลี้ยง ผู้ให้เงิน; นั่นมันเป็นเรื่องที่เขาให้เราใช้ชีวิตอยู่.
ให้เราทำงานตามอุดมคติของพระพุทธเจ้า ช่วยจัดโลกให้รอด-
พ้นจากปัญหาทั้งปวง เป็นแก่นของอุดมคติ ถ้าเอาไว้ได้แล้ว
ประเสริฐที่สุด. รายละเอียดนั้นไปหาเอาเอง มันมากนั้
มันไม่หวาดไหวที่จะเอามาพูดในเวลาอันสั้น, ไปอ่านได้จาก
ตำรับตำรา

สรุปแล้วให้ครูเป็นปฐนียบุคคล สมกับว่าครู ๘ ึ่ง
เคารพศักดิ์การของมนุษย์; เพราะว่าพวกครูเป็นสถาบันที่
สร้างโลก ให้งดงาม ให้สงบสุข ให้มีค่า.

ทฤษฎี

อันทฤษฎี คือคำ ของมนุษย์
ของมีเกียรติ สูงสุด อย่างสูง
ดี สอน ดัดยกร่าง เบิกบานใจ
ไม่แพ้ใคร ผู้ธรรม ผู้ยิ่งใหญ่

ตัวทฤษฎี คือตัวการ ประพฤติธรรม
พร้อมกันไม่ หลายล้ำ มีค่ายิ่ง
ที่จะเปรียบ ก็เหมือนคน นิสิตยั้ง
หนักใจยิ่ง เก็บหก หลายพดเอย ฯ

พ. ธีรพันธุ์

